

CORECTITUDINEA POLITICĂ ÎN SOCIETATEA MULTICULTURALĂ*

Ana Daniela FARCAȘ**

Political Correctness in the Multicultural Society

Abstract: Political correctness has become one of the most controversial topics regarding migration. This practice was established due to the movements for equality that emerged in the twentieth century and is based on the desire to respect the rights of all communities or individuals exposed to the risk of being discriminated against. Despite the fact that it relies on current axiological foundations, through the language restrictions it imposes in order not to damage the image and interests of the discriminated persons, a number of criticisms can be brought, which, objectively viewed, may require a reinterpretation and a revision on how it is implemented.

Keywords: *political correctness, equality, migration, multiculturalism, language*

Conform Enciclopediei Britannica, corectitudinea politică este un termen preluat de către liberali de la marxist-leniniști (care utilizau termenul pentru a descrie aderarea politicianilor la ideologia partidului comunist sovietic)¹. Deși această expresie nu a fost utilizată cu aceeași frecvență de la sfârșitul anilor '70 (de când a început să fie folosită de liberali) până în prezent, adesea citim sau auzim în mass-media referiri la practica pe care o definește, anume aceea de a nu utiliza în vorbire cuvinte care ar putea jigni, ofensa sau exclude anumite grupuri identitare, cum ar fi persoanele de un anumit gen, de o anumită orientare sexuală, etnie, rasă sau religie, dar nici pe cele cu dizabilități sau provenind din alte condiții sociale. În acest scop, în limbajul administrativ, politic sau legislativ se încearcă înlocuirea termenilor ce ar putea fi ofensatori cu termeni cât mai neutri, pentru a nu propaga o gândire rasistă, discriminatorie, ideile preconceptionale și stereotiparea negativă.

În contextul unei societăți multiculturale, corectitudinea politică vizează și grupurile de imigranți sau de cetățeni de altă etnie decât cea majoritară. Tendința se păstrează, cu excepția unor partide naționaliste, care,

---

* This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Research and Innovation, CCCDI – UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0116, within PNCDI III

** cerc. șt. dr., Facultatea de Litere, Centrul Universitar Nord din Baia Mare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, str. Victoriei, nr. 76, Baia Mare (ana.farcas@cunbm.utcluj.ro).

¹ Roper 2019.

în cazul imigranților, nu fac apel întotdeauna la această practică. În Europa mișcarea politică naționalistă este în creștere, partidele de extremă dreapta câștigând tot mai mult teren. Un articol BBC arată influența pe care au câștigat-o acestea în ultimii ani și procentele de voturi câștigate de partidele ultra naționaliste în alegerile naționale, pe primele cinci locuri situându-se: Ungaria (partide: Fidesz 49%, Jobbik 19%), Austria (Freedom Party 26%), Elveția (Swiss People's Party 25,8%), Danemarca (Danish People's Party 21%), Belgia (New Flemish Alliance 20,4%)². Majoritatea voturilor pe care le-au câștigat aceste partide se datorează poziției anti-imigranți, mai ales împotriva islamicilor, pe care o promovează. Mai jos se regăsesc câteva exemple în acest sens:

- în septembrie 2018, în Germania, la Rostock, a avut loc un miting de protest al partidului de extremă dreapta Alternative for Germany, la care s-au folosit bannere cu mesaje islamofobe, de genul „Pentru o casă sigură opriți islamizarea!”;
- campania pro-Brexit derulată în Marea Britanie a avut la bază și mesaje anti-imigranți, numărul mare al acestora în țară fiind unul dintre motivele ieșirii Angliei din Uniunea Europeană, sub pretextul că politicile pro migrație adoptate de UE subminează identitatea britanică; deși liderii campaniei pentru Brexit au încercat să minimizeze rolul sentimentelor anti-imigranți (de exemplu, fostul primar al Londrei, Boris Johnson, a negat că voturile în favoarea Brexitului ar avea drept fundal anxietățile legate de imigranți, motivând nevoia de control), David Cameron, prim-ministru la momentul respectiv, a declarat că frica de imigranți a fost principalul motiv pentru care cetățenii britanici au votat ieșirea din Uniune³. Acest lucru a fost dovedit și de un studiu publicat în 2017, apoi de un altul publicat în 2018 de NatCen's British Social Attitudes, cea mai mare asociație independentă de cercetare socială din Marea Britanie⁴, „mai mult de jumătate ,54% (din cei ce au votat la referendum în favoarea Brexitului), se așteaptă ca plecarea din UE să reducă imigrația”. Totodată, studiul a mai evidențiat un fapt surprinzător: dacă în 2011 britanicii se îndoiau de meritele imigranților și ale migrației, pe parcurs, în ciuda sloganurilor anti-imigranți prezente la mitingurile cetățenilor pro-Brexit, părerea lor s-a schimbat ușor, procentul celor ce au considerat benefic aportul imigranților în economie și la îmbogățirea culturală a țării, crescând aproape de 50%⁵. Se pare că mesajele împotriva islamicilor,

² BBC News 2019.

³ Hiltzik 2016.

⁴ Curtice 2018: 12.

⁵ Curtice 2018: 12.

utilizate la mitingurile pro-Brexit, nu au avut efectul scontat în mentalitatea poporului britanic, ajutând la creșterea gradului de conștientizare a identității naționale, împreună cu referendumul privind Brexit. Dintre sloganurile menționate remarcăm:

„Islamofobia un cuvânt creat de fasciști, folosit de lași, pentru a manipula tâmpiți”⁶

„Nu Alahu Akbar! / Nu Halal! Nu Jihad! / Nu mai vrem moschei! / Nu Sharia! Nu FCM! / Civilizația vestică va fi în regulă (va fi bine)”⁷.

- primul ministru maghiar, Victor Orban, membru al partidului de extremă dreapta Fidesz, a devenit cunoscut în toată lumea datorită politicii anti-migrație, una din cele mai stricte politici de acest fel din lume. În discursurile sale el vorbește adesea despre pericolul pe care îl reprezintă migrația în Europa, luând măsuri împotriva intrării imigranților în Ungaria.

„Suntem împotriva ideii că migrația e bună sau că este un drept al omului” a declarat purtătorul de cuvânt al lui Orban.

„Țările care nu opresc imigrația vor fi pieri.”

„Europa e deja invadată, iar ei privesc cu mâinile în aer.”

(Orban, referindu-se la Bruxelles)

„Africa vrea să ne doboare ușile, iar Bruxelles-ul nu ne apără.”⁸

În ceea ce privește subiectul corectitudinii politice, a limbajului folosit, există o serie de studii și articole publicate care aduc atât argumente pro, cât și contra acestei practici. Anumite expresii care la început au avut darul de a reprezenta o anumită parte a societății, fiind folosite ca expresii neutre, care să nu ofenseze, au ajuns, în timp, să fie folosite în sens opus. De exemplu, cuvintele „minoritar”, „minoritari” sau expresiile „grup minoritar”, „grupuri minoritare”, „minoritate etnică” (cuvinte utilizate des în discursurile politice și legislative pentru a defini un grup etnic diferit de populația majoritară, care are cetățenia statului în care rezidă, dar prezintă caracteristici lingvistice, culturale, religioase, etnice distincte) au ajuns, în anumite cazuri, să fie utilizate ca înlocuitoare pentru termenul „inferior”. Deborah Davis, conferențiar la Universitatea de Stat din New York – Osvego, exemplifică această schimbare de înțeles a termenilor amintiți mai sus: „Limbajul pe care noi, (...) îl creăm și utilizăm în studiul societății, a instituțiilor sale, a populațiilor sale, a comportamentelor economice și sociale, devine codificat și utilizat pentru a categorisi, stigmatiza, denigra și separa cetățenii în timp”.⁹ Autoarea evidențiază modul în care, în ultimul

⁶ Bulman 2017. - a se vedea prima fotografie – original: `Islamophobia a word created by fascists used by cowards to manipulate morons`.

⁷ Bulman 2017.

⁸ Walker 2018.

⁹ Davis 2009: 123.

secol, prin utilizarea termenilor „minoritate” și „minorități”, populația de culoare (dar nu numai) din Statele Unite a fost etichetată, denigrată, înjosită. În limbajul comun s-a ajuns la utilizarea expresiilor pentru a descrie situația grupurilor – „segregate, strămutate, dezavantajate, slab reprezentate, expuse riscului” – formate din copii săraci, nativi americani sau negri¹⁰. Astfel de termeni au ajuns să însemne în cadrul comunității de culoare „mai puțin decât” sau „inferior”¹¹. Deși există zone în care populația majoritară este formată din afro-americani, aceștia sunt denumiți, în continuare, ca fiind minoritate sau grup minoritar, în cazul acesta termenii nemaifiind folosiți pentru a defini grupul etnic mai mic în cadrul populației majoritare a zonei, așa cum ar trebui, conform definițiilor din dicționare. Expresiile sunt utilizate pentru a evidenția distribuția puterii, dominanța sau un model de relații¹². În concepția autoarei, membrii acestor grupuri sunt „minorizați” prin faptul că ei internalizează sentimentele ce afectează identitatea și stima de sine, procesul fiind văzut ca o formă de opresiune internalizată. Soluția pe care o propune este aceea de a utiliza numele etnic al grupului despre care vorbim sau modul în care grupul etnic se identifică prin termenii utilizați de membrii acestuia.

Carol Swain, fost profesor de științe politice și drept la Universitatea Vanderbilt, ilustrează modul în care eufemismele și restricționarea impusă a limbii pot afecta modul în care percepem lucrurile: străinii ilegali din Statele Unite au ajuns să fie numiți „imigranți neautorizați”, „muncitori nedocumentați”, „străini neautorizați”, toate aceste expresii referindu-se la ceea ce majoritatea oamenilor numește „imigranți”. Practica face ca cetățeanul de rând să fie confuz din cauza „estompării distincțiilor și a conotațiilor morale ale modului în care e prezentată chestiunea”¹³. În opinia sa, aceste lucruri nu numai că afectează dezbaterile intelectuale, dar afectează și măsurile care ar trebui luate pentru rezolvarea situației imigrației ilegale, parlamentarii care nu utilizează astfel de expresii fiind supuși oprobiului public. Astfel, se împiedică dialogul corect între factorii de decizie politică, fiind restricționată „abilitatea noastră de a dezbate o problemă de importanță vitală într-un schimb (de idei) onest, cinstit”¹⁴.

O altă critică la adresa corectitudinii politice o aduce profesorul William Reville, conferențiar la Colegiul Universitar Cork. În opinia sa, corectitudinea politică afectează într-un mod negativ libertatea academică, fiind o expresie a relativismului, acuzând că ar fi având la bază o filozofie

¹⁰ Davis 2009: 126.

¹¹ Davis 2009: 123.

¹² Davis 2009: 124; G. E. Simpson, J. M. Yinger, *Racial and Cultural Minorities: An Analysis of Prejudice and Discrimination*, a 4-a ediție, 1972.

¹³ Swain 2018.

¹⁴ Swain 2018.

dubioasă și că este în același timp intolerantă¹⁵, adepții ei fiind intoleranți față de cei care au un punct de vedere diferit. Aceasta chiar dacă prin corectitudine politică se dorește a se promova o atitudine tolerantă, nediscriminatorie, pe principiul că în decursul istoriei omenești minoritățile, în mod special, au fost supuse stereotipării și unei discriminări degradante. În plus, după cum afirmă tot el, „relativismul nu are puterea de a obliga oamenii să facă ceva”¹⁶.

Un continuator al acestor idei este Gavan Titley, lector la Universitatea Maynooth din Irlanda. El a analizat mai multe articole pe tema corectitudinii politice și e în asentimentul colegilor americani, a căror teorie susține că acest fenomen a luat ființă în Statele Unite, fiind vorba de o opoziție politică a conservatorilor împotriva ideologiei liberale. Titley consideră că această corectitudine politică este de fapt o politică de atac, ce se bazează mai degrabă pe atitudine, pe poziție, și nu pe un angajament intelectual practicat: această ideologie refuză să recunoască faptul că în societate există inegalități în ceea ce privește puterea și posibilitățile, iar retorica utilizată e „dependentă de metafore și false dihotomii, refuzând orice formă de implicare hermeneutică”¹⁷ și caracterizată de „lipsa dovezilor și a specificității”¹⁸. Susținătorii unui asemenea tip de discurs nu sunt deschiși la critică, ci îi numesc rasiști pe toți cei care sunt sceptici în privința imigrației. Autorul apreciază că elitele sunt interesate de problemele minorităților, iar pentru a-și promova ideologia pro-diversitate se folosesc de cadre ideologice pe care le aplică rigid, nu în interesul majorității – care rămâne silențioasă – ci pentru a-și crește propria importanță și putere¹⁹. Se procedează după modelul strategic și de stil preluat de la Statele Unite, Marea Britanie, Australia (sau alte locuri care s-au confruntat o perioadă mai mare de timp cu imigrația), retorica utilizată îndemnând la exemplele și experiența lor în această direcție. Pentru a ilustra acest punct de vedere, Titley îl citează pe Will Hutton, director al Colegiului Hertford din Oxford, economist și jurnalist:

„Corectitudinea politică este una dintre uneltele geniale pe care partidele americane de dreapta le-au dezvoltat pe la mijlocul anilor 1980 – ca parte a procesului de distrugere a liberalismului american...cele mai ascuțite minți ale dreptei americane au văzut rapid că prin declararea războiului împotriva manifestărilor culturale ale liberalismului – prin aducerea la același nivel a acuzației de corectitudine politică împotriva exponenților săi – ar putea discredita întregul proiect politic”²⁰.

¹⁵ Reville 2006.

¹⁶ Reville 2006.

¹⁷ Titley 2008: 98.

¹⁸ Titley 2008: 98.

¹⁹ Titley 2008: 99.

²⁰ Titley 2008: 99.

Hutton explică diferențele dintre cele două mari ideologii politice: partidele de dreapta (conservatorii) consideră că la baza unei societăți drepte stau indivizii morali, pe când doctrina liberală are la centru ideea că „indivizii sunt animale sociale și că societățile drepte necesită reguli universale care să afirme justiția în sensul său cel mai larg”²¹.

Pe de altă parte, Anthony Browne, în prefața cărții sale, *The Retreat for Reason: Political Correctness and the Corruption of Public Debate in Modern Britain*, susține că originea corectitudinii politice ar fi constat în studiul marxismului cultural din Germania anilor '20, fiind apoi adoptată de „contra-cultura anilor 1960”²² ce a promovat toleranța și opoziția față de ideile conservatoriste din perioada respectivă, deci „ca reacție la ideologia dominantă”²³, ca parte a doctrinei liberale. Apoi, afirmă Browne, corectitudinea politică s-a răspândit rapid în Statele Unite și de aici în întreaga lume, astfel că, începând cu 1997, Marea Britanie ar fi ajuns să fie condusă de un guvern cu ideologie dominată de corectitudinea politică. Deși la început efectele utilizării discursului și acțiunilor inspirate de corectitudinea politică au fost pozitive, aducând în prim plan problemele cu care s-au confruntat grupurile vulnerabile ale societății și importanța bunei cuviințe, odată cu răspândirea sferei de influență, aceasta ar fi devenit dogmatică și neîngăduitoare cu criticile aduse ei.

Acuzațiile pe care autorul le aduce acestei politici pe care o consideră un obstacol în calea dezvoltării, un real pericol pentru societate, sunt²⁴:

- ceea ce nu poate fi inclus în sfera corectitudinii politice devine controversat;
- în sfera publică „rațiunea a fost înlocuită cu emoția, subordonând adevărul obiectiv virtuții”²⁵;
- a dus la o formă de cenzură politică, în care unele legi au fost modificate pentru a nu leza, prin modul în care au fost formulate, membrii considerați vulnerabili ai societății; aceasta este, însă, o formă de reducere a libertății de exprimare, care în plan politic a afectat și prin restricționarea apartenenței la partidele democratice legale;
- în loc să deschidă minți, le închide, deoarece nu susține dezbaterile, lucru ce reduce abilitatea societății de a se confrunța cu problemele ce se ivesc, astfel putând dăuna tocmai celor pe care dorește să-i ajute;

²¹ Hutton 2001.

²² Browne 2006: Xii.

²³ Browne 2006: Xii.

²⁴ Browne 2006: Xiii-XiV.

²⁵ Browne 2006: Xiii.

- susține necondiționat pe cei pe care îi consideră victime, indiferent dacă aceștia merită sau nu să fie ajutați, iar multinaționalele sau cei puternici, ce dețin puterea, sunt priviți ca opozanți, fără a fi adus în discuție rolul negativ sau pozitiv pe care-l au;
- victimele nu sunt încurajate să-și asume răspunderea pentru a-și îmbunătăți viața, dacă situația lor se datorează propriilor greșeli, ci sunt îndemnate să-i învinovățească pe ceilalți pentru propriile vulnerabilități: se încurajează victimizarea.

Criticile aduse la cartea lui Browne constau în lipsa notelor de subsol pentru a-și putea susține exemplele date ori evenimentele amintite, unele informații depășite și lipsa actualizării acestora (exemplul de la pagina 60 a cărții, unde Browne susține că diferența vârstei de pensionare între bărbați și femei este de 5 ani), dar și tendința autorului de exagera anumite interpretări: „în aceste momente, analiza lui Browne atinge paranoia...”²⁶.

Deși la început corectitudinea politică a avut un rol pozitiv, în prezent aceasta este prevalentă în societatea noastră, fiind folosită exagerat, astfel împiedicând gândirea critică. Din element de echilibru a ajuns să fie destabilizatoare, făcând mai mult rău decât bine, prin faptul că a atins cealaltă extremă, prin laxitatea, generalitatea sa și prin apelul la sentimente, nu la rațiune. Unele subiecte au ajuns să fie taboo, de teama de a nu ofensa persoanele considerate vulnerabile. În cazul migrației, cei care își exprimă părerea împotriva acestui fenomen sunt automat percepuți ca fiind rasiști, atitudine ce nu lasă loc dezbaterilor pe această temă, care ar putea evidenția atât efectele pozitive cât și pe cele negative. Discuțiile constructive ar putea duce la preîntâmpinarea unor probleme cărora societatea s-ar putea să nu fie pregătită să le facă față, dacă acestea nu au fost prevăzute dinainte sau dacă efectul negativ pe care îl au este de o intensitate sporită.

Un răspuns asemănător îl dă Michael Curtis în articolul său privind fluxul mare de imigranți care au ca destinație Israelul sau Statele Unite ale Americii, spunând că influxul de oameni venind din țările din lumea a treia și care doresc să ajungă în cele două state va continua. Critica adusă la problemele migrației, în contextul în care ambele țări au încercat să adopte politici de oprire a fenomenului, nu poate fi considerată o atitudine rasistă. Aceasta deoarece critica privește situația reală cu care se confruntă cele două țări, iar problemele care s-au ivit necesită o soluție. Într-un asemenea context, jurnalistul ridică o serie de întrebări îndreptățite, ce subliniază răspântia la care ne aflăm în privința migrației:

„Este Occidentul vinovat dacă încearcă să-și mențină granițele fără imigrație ilegală? Va fi aceasta o renunțare la frație și caritate mondială?

²⁶ Taylor 2006.

Vor îmbogăți viitorii migranți Occidentul în vreun fel sau vor fi o piedică reală?”²⁷

„Privită dintr-o perspectivă extremă, va deveni imigrația un val ce va conduce la colapsul civilizației vestice din cauza migranților care nu doresc să participe la cultura occidentală sau să o adopte? Sau pericolul în ceea ce privește imigrația este neglijabil ori inexistent, așa cum cred mulți critici ai sistemului capitalist, activiști de stânga, oameni de bună credință și idealști religioși?”²⁸.

Se poate spune că există o criză în ceea ce privește modul în care trebuie privită problema imigrației: pe de o parte, conservatorii sau naționaliștii se împotrivesc fenomenului migrator, susținând închiderea granițelor sau înăsprirea condițiilor de primire și relocarea imigranților. Ei insistă pe pericolul pe care îl reprezintă valurile migratoare în Europa (în cazul nostru), atât cu privire la conservarea identității naționale, a organizării sociale existente, manifestându-și temerile în problema creșterii infracționalității și a supunerii la pericolul terorist. Pe de altă parte, liberalii susțin egalitatea în drepturi a tuturor, respectarea drepturilor omenești și cultivarea unei atitudini înțelegătoare, promovând multiculturalismul, acțiunile caritabile și politicile ce susțin primirea valurilor de imigranți și integrarea lor în societatea vestică. Imigrația e privită ca mod de îmbogățire a națiunii, atât din punct de vedere cultural, cât și pe piața muncii. Viitorii muncitori proveniți din imigranți, lucrând legal, contribuie la dezvoltarea țării gazdă și prin taxele și impozitele pe care le plătesc statului respectiv. Nimeni nu poate spune cu exactitate care e atitudinea corectă, dar o posibilă rezolvare parțială a fost observată de către ziariștii de la *The Guardian* și *Espresso Group*; ei dau ca exemplu modul în care Republica Italiană reușește să facă față problemei imigranților. Tim Hedges, jurnalist la *The Commentator*, argumentează că în ciuda numărului mare de imigranți ce ajung pe teritoriul Italiei²⁹, aceasta nu s-a confruntat cu atentate teroriste, așa cum s-a întâmplat în celelalte state vestice. Explicația pe care o dă, inspirată de investigația condusă de cele două mari ziare amintite anterior, ține de experiența pe care o au autoritățile italiene în măsurile antiteroriste dezvoltate în perioada cuprinsă între anii 1960-1980, când țara s-a confruntat cu atacuri teroriste mafioate. Și în prezent s-au păstrat aceleași tehnici, care diferă mult de țările în care corectitudinea politică e prevalentă. De exemplu, aici sunt permise interceptările convorbirilor telefonice, acestea fiind autorizate ușor și putând fi folosite ca probe în procese. O altă diferență e modul în care sunt tratați imigranții, aceștia putând fi despărțiți de grupul din care fac parte, chiar dacă este vorba de propria familie.

²⁷ Curtis 2018.

²⁸ Curtis 2018.

²⁹ Hedges 2017.

Suspecții nu sunt ținuți în închisoare, considerată un posibil mijloc de radicalizare, dar aceștia sunt vizitați de mai multe ori pe zi de către forțele de ordine și întrebați cu ce s-au ocupat și unde au fost. Atât suspecții, cât și cei apropiați lor, știu că se află sub supraveghere.

Deși au fost multe critici la adresa articolului, ce au adus alte explicații, printre care aceea că Italia ar fi doar o țară de tranzit pentru imigrații periculoși sau că valurile de imigranți ce ajung în Italia vin din Africa sub-sahariană (din Libia), nefiind islamici, considerăm că problema trebuie analizată din toate unghiurile posibile, pentru a obține o imagine cât mai realistă a stării de fapt.

Un alt articol aduce în atenția cercetătorilor o altă problemă, de această dată legată de statisticile privind etnicitatea în Europa: deși trăim într-o perioadă în care politicile de egalitate influențează toate aspectele vieții, se pare că încercarea de a evalua diversitatea etnică a țărilor europene este un obiectiv aproape imposibil de atins, datorită politicilor diferite ale statelor implicate. Majoritatea instituțiilor și organizațiilor internaționale ce încearcă să combată discriminarea și rasismul susțin colectarea de date privind „evaluarea situațiilor și experiențelor grupurilor care sunt, în special, vulnerabile la rasism, xenofobie, antisemitism și intoleranță”³⁰. Conform articolului, Marea Britanie ar fi început să facă statistici referitoare la etnicitatea cetățenilor încă din 1991, dar alte țări au fost reticente în acest sens, în unele cazuri, subiectul lipsind din discuțiile privind migrația sau inegalitatea. Cea mai puternică opoziție în colectarea datelor privind etnicitatea constă în ideea că acest proces ar stigmatiza persoanele implicate, ducând la rasism³¹. Analizarea modului în care statele abordează problema etnicității în recensăminte sau statistici ne indică relația dintre populația majoritară și grupurile minoritare în diverse societăți, dar și calea pe care statele au ales-o pentru a face față diferențelor culturale care coexistă în chiar interiorul lor³². Evitarea etnicității în recensăminte sau în alte statistici oficiale se datorează politicilor privind identitatea și stabilirea unor limite: „favorizează cetățenia, în detrimentul etnicității și distinge cetățenii de necetățeni”³³. Specialiștii au stabilit o tipologie a modului în care se face colectarea de date privind etnicitatea și rasele, în funcție de tipul de stat care se preocupă de acest lucru³⁴:

1. numărarea, în interesul dominării (în original *counting to dominate / counting for domination and exclusion*): este o metodă de colectare a datelor caracteristică, în mare parte, statelor imperiale și fostelor state colonizatoare, ce au avut ca scop principal să-și

³⁰ Escafré-Dublet 2012: 213.

³¹ Escafré-Dublet 2012: 214.

³² Piché 2004: 221.

³³ Escafré-Dublet 2012: 215.

³⁴ Escafré-Dublet 2012: 216-217.

- impună propria dominație etno-culturală (țări din Africa și Asia sau Europa de Est, aflate sub conducere colonială);
2. lipsa unei numărători, de dragul integrării naționale (original: *not counting / absence of counting in the name of national integration*): pentru statele ale căror politici sunt în favoarea omogenizării populației, cu scopul de a obține o unitate națională a populației, împărțirea acesteia pe etnii fiind văzută ca o fragmentare ce urmează să dispară în urma procesului de integrare (Franța, Germania, Belgia, Danemarca, Grecia și Spania);
  3. numărarea în numele multiculturalismului (original: *counting in the name of multiculturalism / counting or absence of counting for the sake of mixing*): caracteristică statelor multinaționale, ce apreciază ca fiind un fapt pozitiv diversitatea rasială și etnică a populației lor și care s-au întemeiat pe principiul păstrării minorităților naționale în cadrul statului-națiune (Brazilia și alte state din America Latină);
  4. numărarea pentru a implementa măsuri pozitive pentru egalitate (original: *counting to implement positive action for equality / counting for positive action purposes*): această modalitate de colectare și prelucrare a datelor privind etnicitatea este de dată recentă, fiind chiar opusă primei metode menționate. Este utilizată de statele din toate cele trei categorii anterioare, cu intenția de a-și corecta greșelile din trecut, iar clasificările rezultate sunt incluse în procesul de elaborare a legilor privind egalitatea (Marea Britanie și Irlanda). Schimbarea atitudinii se datorează „presiunilor crescânde ce favorizează recunoașterea minorităților și necesitatea statisticilor etnice pentru a documenta practicile discriminatorii”³⁵

La punctul 2, Victor Piché, care a cercetat problema, adaugă o notă interesantă privind standardele duble pe care le adoptă unele state vestice (Franța, Marea Britanie și Belgia). Acestea refuză includerea întrebărilor despre originile culturale și etnice ale cetățenilor pe teritoriul lor deoarece nu corespund cu imaginea de stat-națiune pe care o adoptă, însă în coloniile lor fac acest lucru fără reținere³⁶.

Statisticile joacă un rol important pentru implementarea politicilor de anti-discriminare și egalitate în societatea actuală, multiculturală, în special ca urmare a migrațiilor în masă ce au ca destinație țările vestice ale Europei. Cu toate acestea, în trecut, asemenea informații au fost folosite pentru discriminarea, excluderea, epurarea etnică a minorităților (indivizi sau grupuri) ce nu au fost agreate. Cu toate că în prezent organizațiile ce promovează drepturile omului solicită și încurajează astfel de statistici, până nu de mult colectarea datelor privind etnia și rasa au fost considerate

³⁵ Piché 2004: 224.

³⁶ Piché 2004: 223.

probleme sensibile, personale, iar legile privitoare la colectarea datelor personale interziceau și colectarea acestor informații. În plus, argumentează Angéline Escafré-Dublet și Patrick Simon, acestea favorizează și încurajează perpetuarea ierarhiilor etnice și rasiale³⁷, fapt care îngreunează utilizarea lor în scopuri pozitive.

Imigrația, lupta împotriva rasismului, diversitatea culturală și etnică, lupta pentru drepturile minorităților și ale imigranților sunt subiecte prevalente în actualitate. Importanța lor este accentuată de corectitudinea politică, regăsită în discursurile publice, politice sau în mass-media. Teoria ce stă la baza corectitudinii politice se datorează și emergenței mișcărilor anti rasiste, anti discriminare, care luptă pentru egalitate în drepturi. Teoria este pusă în aplicare (ca orice ideologie) și rezultă legi care încearcă să reglementeze aceste probleme, a căror rezolvare ar avea ca scop evoluția societății omenеști. Sunt puse, însă, în discuție o serie de elemente ce ar putea împiedica tocmai acest lucru. Schimbarea limbajului, astfel încât prin acesta să nu fie lezate nici o persoană sau grup (în cazul nostru minoritar, etnic sau rasial), stârnește controverse privind dezbaterea publică. Astfel, aceia care se opun corectitudinii politice argumentează că procesul forțat de schimbare a limbii vorbite – și prin aceasta a mentalității (sau mentalului colectiv) – este unul de factură orwelliană, ce nu ar putea avea un rezultat pozitiv, în ciuda bunelor intenții care stau la baza politicii amintite. Se poate spune că scopul nobil aflat la temelia corectitudinii politice nu scuză mijloacele utilizate în vederea obținerii idealurilor. Dacă există posibilitatea ca dezbaterea publică să fie împiedicată, să se renunțe sau diminueze discuțiile în contradictoriu bazate pe rațiune, ce au meritul de a evidenția părțile pozitive și pe cele negative ale unei teorii sau practici, atunci corectitudinea politică (și modul în care este implementată) trebuie revizuită.

Bibliografie:

BBC News 2019 = BBC News, „Europe and right-wing nationalism: A country by country guide”, 13.11.2019, online: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36130006>, accesat 28.11.2019.

Browne 2006 = Browne, Anthony. *The Retreat for Reason: Political Corectness and the Corruption of Public Debate in Modern Britain*, Civitas: Institute for the Study of Civil Society, Londra, 2006.

Bulman 2017 = Bulman, May. „Brexit: people voted to leave EU because they feared immigration, major survey finds”, în *Independent*, 28.06.2017, online: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/brexit-latest-news->

---

³⁷ Escafré-Dublet 2012: 220.

[leave-eu-immigration-main-reason-european-union-survey-a7811651.html](http://www.leave-eu-immigration-main-reason-european-union-survey-a7811651.html), accesat 28.11.2019.

- Curtice 2018 = Curtice, John; Sarah Tipping. „A more `informed` public? The impact of the Brexit debate”, în Phillips, D., Curtice, J., Phillips, M. and Perry, J. (eds.), *British Social Attitudes: The 35th Report /Europe*, London: The National Centre for Social Research , 2018, online: https://www.bsa.natcen.ac.uk/media/39250/bsa35_europe.pdf, accesat 28.11.2019.
- Curtis 2018 = Curtis, Michael. „Migrating between political correctness and bigotry”, în *The Commentator*, 06.04.2018, online: http://www.thecommentator.com/article/6777/migrating_between_political_correctness_and_bigotry, accesat 02.12.2019.
- Davis 2009 = Davis, R. Deborah. „Minorities vs. Minority Groups: How Language Defines, Defiles and Denigrates for Life”, Shirley R. Steinberg (ed.) în *Diversity and Multiculturalism: A Reader*, Peter Lang Publishing Inc., New York, 2009.
- Escafré-Dublet 2012 = Escafré-Dublet, Angéline; Patrick Simon, „Ethnic Statistics in Europe: The Paradox of Colour-blindness” în Anna Triandafyllidou, Tariq Modood, Nasar Meer (eds.), *European Multiculturalisms: Cultural, Religious and Ethnic Challenges*, Edimburgh University Press Ltd,Edimburgh, 2012, pp. 213-237.
- Hedges 2017 = Hedges, Tim. „Why Italy’s migrant problem has not led to terrorism” în *The Commentator*, 29.06.2017, online: http://www.thecommentator.com/article/6613/why_italy_s_migrant_problem_has_not_led_to_terrorism, accesat 02.12.2019.
- Hiltzik 2016 = Hiltzik, Michael. `In Britain, anxiety about immigration started long before the `Brexit` vote`, în *Los Angeles Times*, 29.06.2016, online: <https://www.latimes.com/world/europe/la-fg-britain-immigration-0629-snap-story.html>, accesat 28.11.2019.
- Hutton 2001 = Hutton, Will. „Words really are important, Mr. Blunkett”, în *The Guardian*, 16.12.2001, online: <https://www.theguardian.com/politics/2001/dec/16/race.world>, accesat 02.12.2019.
- Piché 2004 = Piché, Victor. „Immigration, Globalization and Cultural Diversity: New Challenges for the 21st Century”, în Suzanne Dansereu (ed.), *Labour, Capital and Society/Travail, capital et société*, Vol. 37, Nr. 1&2, Halifax, noiembrie 2004, pp. 210-233.
- Reville 2006 = Reville, William. „How the culture of political correctness is damaging academic freedom” în *The Irish Times*, 28.09.2006, online: <https://www.irishtimes.com/news/how-the-culture-of-political-correctness-is-damaging-academic-freedom-1.1008699>, accesat 29.11.2019.

- Roper 2019 = Roper, Cynthia. „Political correctness”, în *Encyclopaedia Britannica*, 27.11.2019, online: <https://www.britannica.com/topic/political-correctness>, accesat 28.11.2019.
- Swain 2018 = Swain, Carol M. „How Political Correctness Impedes Immigration Reform”, în *The Epoch Times*, 28.11.2018, online https://www.theepochtimes.com/how-political-correctness-impedes-immigration-reform_2724775.html, accesat 28.11.2019.
- Taylor 2006 = Taylor, Ros. „Reason’s revenge?”, în *The Guardian*, 03.01.2006, online: <https://www.theguardian.com/news/blog/2006/jan/03/thepcb backlash>, accesat 02.12.2019.
- Titley 2008 = Titley, Gavan. „Backlash! Just in Case: Political Corectness, Immigration and The Rise of Preactionary Discourse in Irish Public debate”, în *The Irish Review*, nr. 38 (primăvara 2008), Cork University Press, Cork, 2008, pp. 94-110.
- Walker 2018 = Walker, Shaun. *The Guardian*, `Hungarian leader says Europe is now `under invasion` by migrants`, 15.03.2018, online <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/15/hungarian-leader-says-europe-is-now-under-invasion-by-migrants>, accesat 28.11.2019.